

سل یکی از بیماری‌های مهم مشترک و قابل انتقال بین انسان و دام می باشد.

میکروب عامل سل

سه گونه میکروب سل بعنوان عامل بیماری در حیوانات خونگرم شناخته شده اند:

الف) عامل سل انسانی

ب) عامل سل گاوی

ج) عامل سل مرغی

گونه های سل پستانداران (انسانی و گاوی) خیلی به یکدیگر نزدیک هستند و گونه مرغی از جهات مختلف با دو گونه انسانی و گاوی تفاوت دارد. البته باید دانست مثلاً گونه سل گاوی ممکن است از انسان یا گربه جدا شود و یا گونه انسانی موجب سل در گاو و سگ گردد.

سل گاوی

از نظر میزان اشاعه و اهمیت اقتصادی و بهداشتی مهمترین سل دامی است که در اکثر کشورهای جهان کم و بیش وجود دارد و میزان گسترش آن بر حسب وضعیت دامپروری، نژاد گاو اجرائی مقررات بهداشتی دامپزشکی در کشور و همچنین کشورهای همجوار متفاوت است.

سیر بیماری در دام طولانی بوده و در دامهای جوان علامت بیماری کمتر دیده می شود.

اسب و گوسفند ندرتاً به این بیماری مبتلا می شوند و حساسیت بز نسبت به اسب و گوسفند بیشتر است.

گوشته خواران مقاومت زیادتری در برابر سل دارند ولی در عین حال در اثر خوردن مواد آلوده و یا در نتیجه مجاورت با افراد و یا دامهای مسلول ممکن است به آن مبتلا گردند.

مقاومت میکروب عامل سل و طرز انتقال بیماری

میکروب عامل بیماری سل در زمینهای مرطوب، فضولات و بستر حیوانات ممکن است مدت زیادی (بیش از ۷ ماه) زنده بماند مقاومت میکروب عامل سل در برابر خشک شدن محیط و همچنین سرما نیز نسبتاً زیاد است. این میکروب در برابر بیشتر مواد ضد عفونی کننده مقاوم بوده و مقاومتی بیش از سایر باکتریهای فاقد هاگ از خود بروز می دهد. میکروب عامل سل تا چند سال در بدن بیماران فوت شده و در لاشه حیوانات تلف شده، زنده می ماند.

خوشبختانه این میکروب در برابر حرارت مقاومت زیادی نمی کند و در اثر پاستوریزاسیون نیز از بین می رود. سوزاندن مواد زائد اصطبل و استفاده مستمر از شعله افکن و محلول پاشی با استفاده از ضد عفونی کننده های مناسب همچون ترکیبات فنل دار در کاهش بار میکروب سل موثر خواهد بود.

میکروب سل از طریق ادرار، مدفوع، خلط، هوای بازدم، شیر، ترشحات مهبل و رحم و ترشحات مربوط به جراحات باز عقده های لنفاوی سطحی به خارج از بدن دفع می شود.

دامها و افراد مسلول مهمترین منبع انتشار بیماری می باشند. بیماری سل در بیشتر اوقات بطور مستقیم انتقال می یابد. نگهداری دامهای مسلول و سالم در یک مکان بویژه اگر تراکم دام زیاد و محیط کثیف و کم نور باشد سریعاً باعث سرایت بیماری به تعداد زیادی از حیوانات سالم خواهد شد.

راههای ورود میکروب به بدن

۱- دستگاه تنفس

۲- گوارش

۳- خراشهای پوستی

۴- از راه رحم

دستگاه تنفس

در انسان و گاو عادی ترین راه دخول میکروب سل دستگاه تنفس می باشد. عامل بیماری در اثر سرفه، همراه با قطرات خلط به خارج پرتاب شده و هوای مجاور خود را آلوده کرده و بدین ترتیب تنفس آن را برای اطرافیان خطرناک می سازد.

گوارشی

دام ممکن است از طریق مصرف آب یا خوراک و علوفه آلوده به بیماری سل مبتلا شود. همچنین در دامهای شیرخوار ممکن است میکروب سل همراه با شیر به بدن وارد شده و آنها را مبتلا سازد. خوراندن اندامهای آلوده به میکروب سل و یا شیر آلوده به دامهایی نظیر سگ و گربه منجر به بروز بیماری در آنها خواهد شد. بعضی از اوقات انسانها و یا دامهایی که بشکل ریوی به بیماری مبتلا می باشند در اثر بلع خلط آلوده خود، بطور ثانوی دچار سل دستگاه گوارش می شوند.

پوستی

ورود میکروب سل از راه زخمهای جلدی و ایجاد سل پوستی در دامها بسیار کمیاب است.

رحمی

این نوع سل معمولاً در دام ماده متعاقب جفتگیری با دام نر آلوده و یا در اثر سوند آلوده در تلقیح و یا متعاقب تورم پرده صفاق سلی اتفاق می افتد و یا در اثر سل عمومی، باکتری از راه خون به رحم انتقال یافته و ترشحات چرکی مزمن که حاوی عامل بیماری سل فراوان است از مهبل جاری می گردد و موجبات ناباروری گاو می گردد.

دامهایی که مبتلا به سل رحمی می باشند ممکن است جراحات سلی در جفت آنها ایجاد شده و میکروب سل از راه خون، جنین را آلوده سازد در این صورت نوزاد پس از تولد در نتیجه سل عمومی بزودی تلف خواهد شد.

(۳)

(۲)

(۱)

نشانیهای بیماری سل در گاو

بیماری سل در گاو معمولاً سیر مزمن دارد و بنابراین ممکن است تا مدتی با وجود ابتلاء به سل، حیوان ظاهر سالم خود را حفظ کند و حتی بعضی از گاوان که جراحات وسیع سل عمومی دارند از نظر ظاهری اغلب عادی جلوه می کنند لکن در صورت پیشرفت بیماری سل در گاو نشانیهایی بروز می کند شامل: ۱- لاغری تدریجی و دائمی ۲- کم و زیاد شدن اشتها ۳- نوسان درجه حرارت بدن ۴- از دست دادن چابکی ۵- ممکن است مو جلای اولیه خود را از دست بدهد این آثار معمولاً پس از زایش محسوس تر و نمایان تر است.

۶- سرفه های کوتاه و مرطوب ۷- تنگی نفس ابتلای عقده های لنفاوی نای ممکن است باعث تنگی مجاری عبور هوا و موجب دشواری تنفس گردد.

عادی ترین نشانیهای سل گوارشی شامل بزرگ شدن عقده های لنفاوی و فشار بر اندامهای مجاور و نیز بزرگ شدن عقده های لنفاوی عقب حلقی می باشد.

تورم بیضه سلی بسیار نادر است در این صورت بیضه هابزرگ سفت و بی درد می باشد.

تورم پستان سلی از نظر بهداشت انسانی و همچنین از نظر انتقال بیماری به گوساله ها و نیز بواسطه دشواری تمایز آن از سایر بیماریهای پستان واجد اهمیت ویژه ای می باشد و از مشخصات آن، سفت و بزرگ شدن بافت پستانی است، همراه با کاهش شیر و بزرگ شدن عقده های لنفاوی فوق پستانی بدون علامت بیماری دیگر

کنترل و مبارزه در جمعیت گاوی

این بیماری در دام درمان نداشته بنابراین سیاست کنترل و مبارزه با بیماری سل عمدتاً بر این اساس است:

- ۱- تست توپر کولین براساس برنامه سازمان دامپزشکی و کشتار حیوانات آلوده، که نتایج درخشان را در بر خواهد داشت.
- ۲- رعایت موازین بهداشتی، نظافت محیط دامداری و استفاده مرتب از شعله افکن در اصطبل و بهاربندها، آخور و آبشخورها و همچنین محلول پاشی با استفاده از ضد عفونی کننده های موثر بطور دوره ای
- ۳- اجرای کامل مقررات بهداشتی و قرنطینه ای (حتی المقدور خودداری از ورود دام جدید به گله و در صورت ضرورت با بررسی دقیق وضعیت گله میدا و مشورت با شبکه دامپزشکی منطقه)
- ۴- انجام تست سالانه کارگران و سایر عوامل انسانی شاغل در گاوداری از نظر سل توسط آزمایشگاههای مورد تأیید مرکز بهداشت و درمان

سیاست سازمان دامپزشکی در زمینه مبارزه با سل گاوی با روش تست و کشتار

اولویت اول: مبارزه با سل گاوی در گاوداریهای صنعتی و نیمه صنعتی

اولویت دوم: گاوداریهای حاشیه شهرها و شهرکها
اولویت سوم: روستاهای دارای گاوهای اصیل و دورگ
همچنین در صورت شناسایی گاو سلی در کشتارگاه، میدا گاو سلی شناسایی و آن واحد تحت پوشش برنامه مبارزه با سل قرار می گیرد.

ضمناً با توجه به اینکه سل جز بیماریهای مشترک و قابل انتقال بین انسان و دام می باشد موارد آلودگی انسانی به این بیماری از مراکز بهداشت به شبکه های دامپزشکی گزارش و پس از بررسی در صورت گاودار بودن بیمار و یا ارتباط مستمر با گاو، تست سل در گاوهای مزبور انجام خواهد شد.

نشانی: شهرک امیریه، اداره کل دامپزشکی استان اصفهان

تلفن: ۴۸۰۰۸۱۶

(۵)

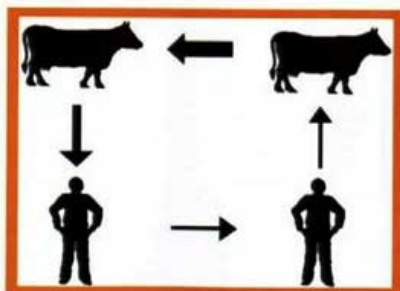
سازمان دامپزشکی کشور

اداره کل دامپزشکی استان اصفهان

سل

بیماری مشترک و قابل انتقال

بین انسان و دام

واحد آموزش و ترویج

(۴)